

Preken, visitasgudstjeneste i Rakkestad kirke, 8. mars 2026

Å vende seg mot det gode

Lesetekst 1:

Første Samuelsbok 18,6–14

6 Da hæren kom hjem etter at David hadde felt filisteren, kom kvinnene syngende og dansende ut fra alle byene i Israel for å møte kong Saul med trommer, gledesrop og triangelspill. 7 Mens de danset, sang kvinnene: «Saul slo tusener, men David slo titusener.»

8 Da ble Saul brennende harm. Han mislikte disse ordene og sa: «De gir David æren for titusener, men meg bare for tusener. Nå mangler han bare kongsmakten!» 9 Fra den dagen så Saul skjevt til David. 10 Dagen etter kom det en ond ånd fra Gud over Saul. Han ble helt fra seg inne i huset, og David spilte på harpen, som han gjorde hver dag. Saul hadde et spyd i hånden. 11 Han kastet spydet mot David og tenkte: «Nå spidder jeg ham til veggen.» Men David bøyd seg unna for ham to ganger. 12 Da ble Saul redd David; for Herren var med ham, men Saul hadde han veket fra. 13 Derfor sendte Saul ham fra seg og satte ham til høvding over tusen mann. David førte hæren ut i kamp og hjem igjen. 14 David lyktes med alle sine oppdrag, for Herren var med ham.

Lesetekst 2:

Efeserne 5,1–2 og 8-11

1 Ha Gud som forbilde, dere som er hans elskede barn. 2 Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og ga seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud. 8 En gang var dere selv mørke, men nå – i Herren – er dere lys. Lev da som lysets barn! 9 For lysets frukt viser seg i alt som er godt, i rettferd og i sannhet. 10 Prøv hva som er til glede for Herren! 11 Ta ikke del i mørkets gjerninger, for de bærer ingen frukt. Avslør dem heller!

Prekentekest:

Lukas 11,14–28

14 En gang drev han ut en ond ånd som var stum. Da den onde ånden fór ut, begynte den stumme å tale, og folk undret seg. 15 Men noen av dem sa: «Det er ved hjelp av Beelsebul, herskeren over de onde åndene, at han driver de onde åndene ut.» 16 Andre ville sette ham på prøve og krevde et tegn fra himmelen av ham. 17 Men Jesus visste hva de tenkte, og sa til dem: «Hvert rike som kommer i strid med seg selv, blir lagt øde, og hus faller på hus. 18 Om nå Satan er kommet i strid med seg selv, hvordan kan da riket hans bli stående? Dere sier jo at det er ved Beelsebul jeg driver de onde åndene ut. 19 Men hvis det er ved Beelsebul jeg driver ut de onde åndene, hvem er det da deres egne folk driver dem ut ved? Derfor skal deres egne dømme dere. 20 Men er det ved Guds finger jeg driver de onde åndene ut, da har jo Guds rike nådd fram til dere.

21 Når den sterke med våpen i hånd vokter gården sin, får det han eier, være i fred.

22 Men kommer det en som er enda sterkere og overmannen ham, da tar han fra den sterke alle våpnene som han satte sin lit til, og fordeler byttet. 23 Den som ikke er med meg, er mot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer.

24 Når en uren ånd farer ut av et menneske, flakker den omkring over øde vidder på leting etter et hvilested, men uten å finne det. Da sier den: 'Jeg vil vende tilbake til huset mitt, som jeg forlot.' 25 Og når den kommer dit, finner den huset feid og pyntet. 26 Da drar den av sted og får med seg sju andre ånder, verre enn den selv, og de flytter inn og slår seg til der. Og det siste blir verre for dette mennesket enn det første.» 27 Da han sa dette, ropte en kvinne i folkemengden til ham: «Salig er det morsliv som bar deg, og brystene som du diet.» 28 Men Jesus svarte: «Si heller: 'Salige er de som hører Guds ord og tar vare på det.'»

PREKEN

God søndag, kjære alle sammen! Det er så fint å være her sammen med dere, i denne vakre bygda Rakkestad, i denne eldgamle, tradisjonsrike, hvitkalkede kirken.

Hun har stått her i snart tusen år, og vitnet for menneskene i Rakkestad om at Guds rike er kommet nær, og at den treenige Gud, det levende Ord, har tatt bolig iblant oss. Vi er ikke alene, Jesus er sammen med oss.

Vi lever med mye uro. De siste ukenes nyhetsbilder er voldsomme.

Skuffelsen over ledere vi har hatt høy tillit til preger mange av oss.

Fristelsen til å utvide egen makt og rikdom har ført ledere til handlinger som bryter med de forventningene vi har, og bør ha, til vårt eget lands ledere.

Epstein-filene har satt lys på en lyssky virksomhet der mennesker har blitt krenket og misbrukt i tiår. I rettssaken som ruller i Oslo tingrett, får vi et svært ubehagelig innblikk i en rus- og voldskultur som er skadelig på så mange måter. Verdensledere følger egne impulser i stedet for folkeretten, og bomber faller over sivilbefolkning. Verdensfreden oppleves skjør.

Hvor kommer alt dette onde fra? Hvorfor kan vi ikke bare være snille og gode mot hverandre og leve i fred og fordragelighet? Hvordan kan mennesker stille til så mye djevleskap?

Dagens evangelietekst tematiserer slike spørsmål. Det er antikkens verdensbilde som kommer til uttrykk når Jesus snakker om demoner, Satan, Beelsebul og onde ånder.

I dag vet vi at det kan være skadelig å påstå at noen mennesker er besatt av onde ånder og må gjennomgå djevelutdrivelse. Jeg mener at å gjøre seg selv til dommer over andre mennesker og påstå at noen er besatt, er gal teologi, og ikke må finne sted. Artisten Hagle, som jo er fra disse trakter, har vitnet om hvordan det å overføre antikkens verdensbilde direkte til vår tid, og la kristen forkynnelse repetere antikkens forståelse av hvordan ånde verdenen herjer med mennesker, skremmer mennesker bort fra den gode Gud. På frukten skal treet kjennes, sier Jesus.

Samtidig må vi erkjenne at vi alle har kapasitet i oss til å gjøre mye vondt.

Og også uendelig mye godt! Derfor må vi søke å fremme og gi rom for den gode ånd, den hellige ånd, Guds pust som holder liv i verden og ånder det gode inn i våre hjerter og mellom oss.

Hvorfor noen gjør mest ondt og andre gjør mest godt, er umulig å vite. Den enkle forklaringen – som vi hører stadig oftere i politisk retorikk - er at noen mennesker er onde og andre er gode. Noen mennesker blir stemplet som onde monstre. Det er en farlig og forførende måte å se verden og menneskeheten på, og er i grunnen en ny måte å repetere antikkens påstand om at noen er besatt av onde ånder. Dessuten avhumaniserer det mennesker som har gjort onde handlinger, og tar derfor også fra terrorister og andre som har gjort mye galt ansvaret for deres handlinger. Sannheten er at vi lever med disse motstridende kreftene i oss, alle sammen. Noe i oss vil gjøre det gode, og noe annet det destruktive. Vi er alle selv ansvarlige for å velge det gode. Og er ansvarlige og må stå til rette når vi gjør ondt.

Kristent verdenssyn og tro, tar denne delen av virkeligheten på dypeste alvor. Teksten fra Efeserbrevet som ble lest i stad, sier ikke at noen er gode og andre er onde. Derimot så sammenlignes livene våre med en arena der ulike krefter kjemper om makten. Og vi er kalt til å følge Jesus og kjempe for det gode, eller som Paulus ber oss om: «Lev som lysets barn – og ta ikke del i mørkets gjerninger».

For kirken er det å feire gudstjeneste helt sentralt i kampen mot de destruktive krefter i verden og i hver og en av oss. Ikke bare får vi begynne gudstjenesten med syndsbekjennelsen, der hver og en av oss erkjenner det onde som vi gjør og det gode vi unnlater å gjøre, og ber Gud om å skape et rent hjerte i oss. Selve kirkerommet gir styrke i kampen mellom det gode og det onde i våre liv. Det sitter bokstavelig talt i disse veggene.

Det er en eldgammel tradisjon å bygge kirker med alteret mot øst, slik som her i Rakkestad. Fordi det er i øst solen går opp og gir verden lys og liv. Og sola og morgenlyset er bilder på Jesus, som er verdens lys og som har overvunnet mørket. Så når dere sitter slik dere gjør nå, har dere ansiktet vendt mot øst – og blikket rettet mot Jesus, lyset og det gode.

I tidligere tider forestilte man seg også at de onde åndene kom fra det kalde nord. I middelalderen bygde man derfor nordveggen i kirkene ekstra tykk, uten vinduer – slik som vi fortsatt ser her – for å beskytte seg mot det onde. I middelalderen satt kvinner og menn på hver sin side. Kvinnene måtte sitte på nordsiden – den onde siden.

Det var en ukristelig tradisjon. For Gud gjør ikke forskjell på folk, og kvinner er ikke fristerinner som fører menn til fall. Takk og lov sitter vi nå sammen og anerkjenner hverandre som mennesker med fullt menneskeverd. Tanken om at kvinners seksualitet og kvinners kropp må kontrolleres på en særlig måte, og at menn må beskyttes mot kvinner, har vært og er ekstremt skadelig. Og i vår tid ser vi dessverre på nytt at kvinners rettigheter trues, at de gamle fortellingene om det korte skjørtet og det lystige blikket gjentas. Til tross for at forskning viser oss at jenter og kvinner utsettes i langt høyere grad for vold og undertrykkelse enn det menn og gutter gjør.

Det er kvinnedagen i dag, gratulerer til oss alle, uansett kjønn, det er en meget betydningsfull dag for alle mennesker over hele jorden. Det er fortsatt høyst nødvendig å sette lys på, og kjempe mot, de krenkelser og den diskriminering kvinner over hele jorden er mest utsatt for.

Så vi feirer kvinnedagen her inne i dag, ved å sitte godt og blandet nedover i kirkebenkene, og sannelig er tre av fire prester kvinner. Det er forresten svært uvanlig, også i Den norske kirke.

I vest, utenfor kirkedøren, tenkte man seg at disse to kreftene fra øst og nord møtes. I vest kjemper godheten og ondskaperen – lyset og mørket – livet og døden – om makten. Og det gir mening fordi det er i vest, utenfor kirken, vi lever livene og kjemper kampene våre. Fra vest kommer vi inn i kirken, og i vest går vi ut igjen i verden når gudstjenesten er over.

Det har vært en tradisjon for at prestens bevegelser i kirkerommet har synliggjort dette: For når vi sier forsakelsen i forbindelse med dåp – «Jeg forsaker Djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen» har presten stått vendt mot vest. Det er et fysisk uttrykk for at vi tar avstand fra ondskap og alt som vil ødelegge livet og verden. Men under trosbekjennelsen – og bekjennelsen av troen på den treenige Gud -har presten snudd seg med ansiktet mot øst - mot soloppgangen og lyset og livet.

Dette var en rest av hvordan man tenkte om himmelretningene i middelalderen. I gudstjenesten snur vi altså fysisk ryggen til ondskaperen, og vi fester blikket på Jesus og det gode.

Det er en bevissthet som vi alle kan velge å forsterke i våre liv. Vi tilhører Jesus, han som har nedkjempet synd, djevel og død. Og med blikket vendt mot øst – mot Jesus og lyset og det gode – kan vi hente kraft til å leve som lysets barn og kjempe for det gode i en verden som trenger det mer enn noen gang. Martin Luther holdt fast ved den katolske tradisjonen å tegne seg selv med korsets tegn. Det gjør jeg også. Hver morgen. Og det fortalte jeg og oppfordret konfirmandene også til å gjøre. Å vende seg mot den nye dagen, mot soloppgangen, og tegne korsets tegn over egen panne og bryst, minner oss om at vi hører Kristus til, og med det er lysets barn. Vi gjentar korstegningen som skjedde ved vår dåp, da presten sa «jeg tegner deg med det hellige korsets tegn til et vitnesbyrd om at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus og tro på ham.»

Alle tegner seg med korsets tegn og sier «jeg hører Kristus til».

Jesus viser oss veien. Kjærlighetens vei. Den som kan gjøre harde hjerter myke. Den som kaller oss til å gjøre godt mot hverandre og som kan skape lengsel, vilje og kraft til å fremme fred og rettferdighet i verden. Den som

leder bort fra det onde og til det gode, og som styrker oss i vår daglige lengsel og kamp for å bidra til mer himmel på jord.

Så går vi med ansiktet vendt mot solen og soloppgangen. Mot våren og påsken. Da skal vi igjen få feire Kristi oppstandelse og igjen slå fast at mørket aldri skal overvinne lyset.

Stort er troens mysterium. Lyset, livet og kjærligheten er sterkere enn døden.

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige Ånd, som var er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.